

2687-5640

PREMIUM E-JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Yıl / Year : 2021
Cilt / Volume : 5
Sayı / Issue : 11
ss / pp : 23-34

<http://dx.doi.org/10.37242/pejoss.1088>
Araştırma Makalesi / Research Article
Makale Geliş / Received : 28.12.2020
Yayınlama / Published : 31.01.2021

Dr. Öğr. Üyesi Yahya DEMİRKANOĞLU
Bitlis Eren Üniversitesi İİBF Bitlis / Türkiye
<https://orcid.org/0000-0002-0219-3657>

KADROKULARA GÖRE MODERNLEŞME SÜRECİNDE İNKILAPÇILIĞIN ROLÜ

ÖZET

Türk düşün dünyasında önemli bir yeri olan Kadro Dergisi; ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel birçok yazıyı içerisinde barındıran bir dergidir. 1932-1934 yılları arasında yayımlanan dergi, üç yıl gibi kısa bir süre yayında kalmasına rağmen önemli izler bırakmıştır. Birçok açıdan üzerinde çalışılan derginin bu çalışmada ele alınma amacı, Kadro hareketinin modernleşme düşüncesinde inkılapçılığa biçmiş olduğu rolü ortaya koymaktır. Çalışma üç ana bölüm halinde kurgulanmıştır. Kadro kavramının ne anlam ifade ettiği ve inkılapçılığın anlam ve önemi ilk iki bölümde incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise toplumsal modernleşme ve iktisadi gelişmede inkılapçılığa biçilen rol tahlil edilmiştir. Sonuç olarak hem toplumsal hem de ekonomik yaklaşımlarında üçüncü yol arayışında olan Kadrocu hareketin düşüncesine özgünlük kazandıran temel kavramın inkılapçılık olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadro, İnkılapçılık, Modernleşme, Toplum, Ekonomi

THE ROLE OF REFORMISM ACCORDING TO PRO-CADRE MOVEMENT DURING MODERNIZATION

ABSTRACT

The Kadro Journal, which had an important place in the Turkish world of thought, included many economic, social, political and cultural articles. The journal, which was published between 1932 and 1934, left important traces although it was published for as short as three years. The purpose of the present study was to determine the role that the Kadro Journal, which has been studied in many respects, had into reformism in the idea of modernization. The study was organized in three main sections. What the “cadre” concept means, and the meaning and importance of reformism were examined in the first two chapters. In the third section, the role of reformism in the development of social modernization and economic development was analyzed. As a conclusion, it was understood that the main concept that gave authenticity to the thought of the Pro-Cadre Movement, which sought a third dimension in social and economic approaches, was reformism.

Keywords: Cadre, Reformism, Modernization, Society, Economics.

1. GİRİŞ

Marksist sosyalist gelenekten etkilenmiş bir grup aydın tarafından çıkarılan Kadro Dergisi, Ocak 1932-Aralık 1934 tarihleri arasında yayımlanmış bir dergidir. Şevket Süreyya¹, Mustafa Kemal'den bizzat izin alınarak kurulan derginin öncüsü kabul edilmektedir. Derginin imtiyaz sahibi Mustafa Kemal'e yakınlığı ile bilinen Yakup Kadri Karaosmanoğlu'dur. Dergide yazılarına yer verilen çekirdek kadronun diğer yazarları (Vedat Nedim Tör, Burhan Asaf Belge, Mehmet Şevki Yazman, İsmail Hüsrev Tökin) Rusya ve Almanya'da eğitimlerini tamamlamış ortak geçmişe sahip kişilerdir (Karlı, 2015: 140).

İnkılaplara öncü bir kadronun gerekliliğinden hareket eden ve ona ideolojik bir boyut kazandırmaya çalışan Kadro Dergisi, aynı zamanda dönemin egemen yaklaşımları olan kapitalizm ve sosyalizm arasında bir "üçüncü yol" arayışı içinde olmuştur. Nitekim derginin kapanmasıyla hem Kadrocuların öncü olma hevesi sonlanmış hem de alternatif yaklaşım arayışı akim kalmıştır (Dirlikiyapan, 2014: 53). Ancak Kadro Dergisi, kısa süren yayın hayatına rağmen Türk düşün tarihi açısından önemli etkiler bırakmıştır.

Günümüzde üzerinde çalışılmaya devam edilen dergi; ekonomi-politik (Orhan, 2009), Kemalizm (Yuca, 2011), devlet ideolojisi ekseninde etkileri (Sunar, 2004), Sovyet İhtilali açısından içerdikleri (Demirkanoğlu, 2018), planlama (Erat, 2018), dil ve edebiyat (Uslu, 2012) gibi birçok bakımdan ele alınmıştır. Bu çalışmada Kadrocu hareketin metinlerinde sıklıkla işledikleri inkılapçılık konusu ele alınacaktır. İnkılapçılık Kadrocular açısından çatı bir kavramdır ve oluşturmak istedikleri ideolojiyi yerleştirmek istedikleri kalıptır. Diğer bir ifade ile inkılapçılık ve Kadro'nun sunduğu ideoloji neredeyse aynı şeydir.

Her mesele ile ilişkilendirilen kavramın tüm boyutlarıyla ele alınması, tahmin edileceği üzere güç bir iştir. Bu nedenle çalışmada kapsam itibarıyla bir sınırlamaya gidilmiştir. Çalışmanın sınırlılığını oluşturan önerme aşağıda da değinileceği üzere Tekeli ve İlk'in'e ait olan (2003: 449) şu önermedir: Bağımsızlığını henüz elde eden ulusların karşılaştıkları ekonomik ve toplumsal gelişme aydınların kafa yordukları temel meseledir. Bu kapsamda Kadro Dergisi'nde modernleşmeyi inkılapçılık temelinde açıklamaya çalışan çalışmanın, iki sacayağı bulunmaktadır: Kadro Dergisi'nin toplum ve ekonomi tasavvuru. Ancak dergide Kadro'nun ne anlam ifade ettiği ve inkılapçılığa yüklenen anlam ve önem de çalışmanın gereği olarak ele alınmıştır.

2. MODERNLEŞMENİN MİMARİ OLARAK KADRO

Ulusal bağımsızlığını yeni kazanmış ülke aydınlarının oluşturmaya çalıştıkları fikir hareketleri ya da ideolojilerinin cevaplamaya çalıştıkları sorunların başında, ekonomik ve toplumsal gelişmenin ve bu gelişim esnasında özgünlüğün nasıl sağlanacağı gelmektedir (Tekeli ve İlk, 2003: 449). Kadro hareketi adeta bu sorulara cevap verir bir nitelikte Birinci Dünya Savaşı sonrası dönemde dünyada ve Türkiye'de yaşanan geçiş ve yeniden inşa süreçleri karşısında, Türkiye'de bir grup aydınının gelişme arayışını ifade etmektedir (Türkeş, 1999:214). Kadro hareketinin öncüleri arasında yer alan Aydemir'e göre, bu misyonun başarılı olması, Türk milletinin olduğu kadar Türk aydınının da görevidir. Gerçekleşen inkılabın temsil ettiği fikirleri kendisine dünya görüşü olarak benimseyen her Türk aydını, bu davayı gütmeli ve yürütmeyi kendisine vazife bilmelidir (Aydemir, 2011: 83). Aydemir'in genel olarak aydına, özel olarak da devlet adamlarına yönelik seçkinci yaklaşımı (Çulhaoğlu, 1998: 99-100), Kadro dergisinin ilk sayısında "*İnkılabın irade ve menfaati, inkılabı duyan ve yürüten azlık, fakat şuurlu bir avangardın, azlık fakat ileri bir KADRO'nun iradesinde temsil olunur*" (Kadro, 1932:1) ifadesinde net bir şekilde görülmektedir. Dolayısıyla Kadrocular, kendilerini

¹ Kadro Dergisi'nin Soyadı Kanunu yürürlüğe girmeden evvel yayımlanmış olmasından dolayı, dergide yazarların soyadlarına yer verilmemiştir. Ancak bu çalışmanın ilerleyen kısımlarında, yazarların 2525 sayılı Soyadı Kanunu ile almış oldukları soyadları kullanılmıştır.

de kapsamı içerisinde gördükleri aydınları toplumsal dönüşümün öncüleri olarak görmektedirler (Yanardağ, 2012: 142). Kendilerini Türk aydınının fikrî özgürlük ve bireyselleşme mücadelesinde bir mihmandar olarak gören Kadro hareketine göre, Türkiye’de meydana gelen inkılap ideolojisi hareketi, yeni inkılapçı ve idealist Türk aydınlarının ruhsal, düşünsel, bağımsızlık ve bireyselleşme mücadelesinden başka bir şey değildir (Aydemir, 1934a: 8). Geçmiş yerine modern manada istiklal mücadelesini zemin olarak kabul eden (Belge, 1932a: 40) Kadroculara göre, bir geçiş süreci içerisinde olan Türkiye’de gelişen inkılaplar, kendi prensiplerini oluşturma ve onu yaşatacak bakış açısı ile fikri unsurlara sahiptir. Ancak mevcut nazari ve fikri unsurlar, inkılap açısından henüz ideoloji olabilecek bir özelliğe sahip değildir. İnkılaplar hem ulusal hem de uluslararası düzlemde her ne kadar tarihin en anlamlı hareketlerinden biri olarak kabul edilse de dağınık ve istenilen düzeyde sistematik değildir. Kadroculara göre, inkılabın seyri içerisinde ve onun gerektirdiği koşullara uygun bir sistematikleştirmeyi ancak inkılap aydınları yapabilir. Bu görev Kadrocular açısından Türk aydınının en açık ve şerefli işidir (Kadro, 1932:1). Bu kapsamda Kadro Dergisi Türk devlet ideolojisinin/Kemalizmin birçok tezini ortaya koyup gelişimine katkı sunmuştur (Sunar, 2004: 513).

Dönemin özgün koşulları ile Kadrocuların Türk devrimine yeni bir ideoloji üretme çabası içerisinde olmaları, birbiriyle mutabık durumlardır. Kurtuluş Savaşı İmparatorluktan ulus-devlete geçiş ile aynı döneme denk düşmektedir. Geçiş süreci hem Türkiye’nin uluslararası düzlemde konumunun yeniden tanımlandığı bir dönemi ifade etmekte hem de Türkiye’de siyasi ve iktisadi gücün yeniden tanımlandığı bir süreci de içermektedir. Kadro Dergisi tam da bu esnada, asker-sivil bürokratik sınıfın Kurtuluş Savaşı süresince iktidara gelmesi, gelişme stratejisi ve ideoloji arayışı içerisinde buldukları bir dönemde bu arayışa bir cevap niteliğinde ortaya çıkmıştır (Türkeş, 2009: 466). Devrimci kadronun modernleşme projesiyle uyum içinde olarak toplumsal değişimde aydınlara öncü bir rol (Sunar, 2004: 522) atfeden Kadro Dergisi, Türk inkılabının teorisi ile pratiğinden ilham (Oksaçan, 2016: 111) olarak Atatürk ulusçuluğu üzerinde şekillenen bir devlet doktrini kurmayı amaçlamıştır (Sunar, 2004: 513). Kadroculara göre yeni Türk toplumunda Türk aydınları; bilimsel anlayış temelinde toplumun kanunlarını bulmalı, kanunları doğrulamalı ve doğruladıklarına hem kendisi inanmalı hem başkalarını inandırmalıdır. Özetle, edilgen ve doğal bir unsur değil, hâkim ve organizatör bir unsur olarak vazifesini yerine getirmelidir. Böyle bir unsurun dünyayı görüş tarzı ise ancak, inkılapçı, cemiyetçi, maddeci, dinamik ve millî kurtuluşçu olmalıdır (Aydemir, 1932a: 50).

Dünyanın birçok hadiseye gebe olduğu bir dönemde ülkenin gidişatını inkılap sürecine sıkı sıkıya bağlı olarak gören Kadroculara göre, inkılap nesli için gerekli olan inkılap şevkinin sürekli olarak diri tutulması gereklidir. Bu nedenle öncelikli olarak inkılapların sınırları ve kriterlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Akabinde bunların benimsenmesi ve benimsetilmesi için çaba gösterilmelidir (Kadro, 1932: 1). Nitekim anılan görevi kendilerinde gören Kadro Dergisi’nin imtiyaz sahibi olan Yakup Kadri, dergi çıkarma amacını Mustafa Kemal’e “Bir dergi çıkarmak istiyorum, milli mücadelenin ruhunu izah edebilmek için” şeklinde belirtmiştir (Uyar, 1997: 182). Böylece otuz altı sayılı dergi, 1932 Ocak ve 1934 Aralık ayları arasında çıkarılmıştır. Dergi Kemalist bir grubun dayatmasıyla kapatılmıştır. Ancak kısıtlı yayın hayatına rağmen birçok alanı ilgilendirecek şekilde önemli etkiler bırakmıştır. Kadro hareketinin Türk aydınının düşünce çizgisi ve modernleşme doğası ile Kemalizm’in yorumlanması noktasında yadsınamayacak düzeyde bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir (Örmeci, 2010: 90).

3. KADROCI LARA GÖRE İNKILAPÇILIĞIN ANLAM VE ÖNEMİ

İnkılapçılığa birçok konuda önem veren Kadroculara göre, her şeyden önce Türk inkılapçılığı müstakil bir modernleşme aracıdır. Bir sınıf diktatörlüğü olarak gördükleri komünizmden,

toplumsal sınıfların çelişmesini içerisinde barındıran liberalizmden ve sınıfların hayatının lehine olan faşizmden farklı olarak Türk inkılapçılığı millilik özelliğine sahiptir (Atay, 1932: 45). Milli inkılap ya da bu kavramla birlikte andıkları milli kurtuluş hareketi, bilimsel alanda bazı devletlerin diğer devletler tarafından kurulan siyasi ve ekonomik baskıdan kurtulması anlamına gelmektedir. Bu mücadele Türk milletinin siperlerde yaptığı çarpışmanın, ateşkes ve antlaşma toplantılarındaki bağımsızlık kavgasının bir devamı niteliğindedir (Aydemir, 1934a:8).

Türkiye’de yaşanan modernleşme süreci çeşitli çevrelerce her ne kadar Batılılaşma olarak yorumlansa da Kadrocular bunu kabul etmemektedirler. İtalya’da Roma Üniversitesi’nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nün kurucusu olan (Rossi, 1999: 183) Prof. E. Rossi’nin, Türk inkılabı üzerine yaptığı bir incelemede; padişahlık ve halifeliğin ortadan kaldırılması, İtalya Ceza Kanunu ile İsviçre Medeni Kanunu’nun kabulü, din ve dünya işlerinin birbirinden ayrılması, Lâtin harflerinin kabulü gibi örnekler üzerinden inkılapları batılılaşma olarak görmesi Kadrocular tarafından eleştirilmiştir. Kadrocu harekete göre, eğer bir Batılılaşma söz konusu olsaydı, gelişim seyrinin tamamı Batı’nın toplumsal ve siyasi temelde kurumsal çizgisini de takip edecekti. Kadrocular batılılaşma hareketinin Tanzimat’la başladığını, İttihat ve Terakki rejimi ile devam ettiğini kabul etmektedirler (Belge, 1932b: 36). Ancak bu serüven, onlara göre Serbest Cumhuriyet Fırkası ile son bulmuştur (Afşar, 2020: 1360). Türk inkılapçılığı taklit devresini kapatmış ve kendi özgün ekonomik, toplumsal ve siyasi rejimini kurmaya başlamıştır (Belge, 1932b: 36-37). Bu yeni dönemde millet, devlet, cemiyet, sermaye, sanat her şey “milli”dir (Atay, 1932: 45).

Avrupa’nın üstünlüğünü kabul eden Kadroculara göre bu üstünlük, Avrupa’nın merkantilizm döneminden beri kendi dışındakileri sömürmesi ve özellikle makineli sanayinin olduğu sınırlı sayıda birkaç devletin tekeli altında toplandıktan sonra bu soygunculuğunu maskeli, fakat vahşi bir siyasi ve ekonomik istismar haline dönüştürmesinden kaynaklanmaktadır (Aydemir, 1934b: 44-45). Bu nedenle Avrupa’dan yalnızca belirli açılardan faydalanılacaktır. Bu Avrupa’nın taklit edilecek bir nizam olmasıyla ilgili değildir. Ondaki teknik ve onu tarihsel gelişim süreci içinde bocalatan nedenlere bakılarak dünyadaki tek kabul ettikleri milli kurtuluş nizamının ayakları üzerine oturtulması sağlanacaktır (Mahir, 1933: 61). Kurulacak olan nizamda Avrupa’nın aksine zıtlıkların olmadığı bir düzen sağlamak için Avrupa’ya örnek değil ibret nazarıyla bakılmaktadır (Belge, 1933: 22).

Bu anlamda Kadrocular Avrupa’nın siyasi, ekonomik ve fikri hegemonyasını kabul eden Tanzimat’ın devlet adamları ile Meşrutiyet’in aydınlarına karşıdır (Tekeli ve İlkin, 2003: 479). Onlara göre eski Türk aydınının, toplum hakkındaki bütün kanaatlerini çağdaş Avrupa’nın toplumsal hükümlerinden aynen ödünç alması ve benimsemesi, büyük bir sorundur. Türk aydınlarının Batı’nın kendisinin dahi artık tepki ile yaklaştığı ekonomi, milli ilişki tarzı, hukuk görüşü, ilim ve sanat hakkındaki bütün toplumsal hükümleri, çağdaş Batı hayatından aynen alması yanlıştır. Kadrocular, toplumsal görüş ve toplumsal hükmü birbirinden ayırmaktadırlar. Bu temelde, başka toplumsal koşullara uygulanarak ortaya çıkarılan hükümlerin kendi toplumumuza uygunmuş gibi aynen alınmasını hatalı görmüşlerdir. Diğer bir ifadeyle hem zemini hem şartları Türkiye’den farklı olan bir toplumsal anlayış sisteminin, doğru gerçekler gibi kendi toplumsal yaşamımıza uygulamaya çalışanların böyle bir hakkı kendilerinde görmelerine karşıdır (Aydemir, 1932b: 38). Onlara göre, yeni Türk toplumu henüz kurulan bir toplumdur ve bu toplumun inşa planında yozlaşmış Avrupa’nın toplumsal ve fikri anlamda hiçbir özelliğinin olmaması gereklidir (Aydemir, 1932a: 50). Kadrocuların inkılapçılığın her meselede yeterli ve gerekli olduğu düşüncesi, bu anlayışa kaynaklık eden temel etkidir.

4. MODERNLEŞMENİN ARACI OLARAK İNKILAPÇILIK

Kadroculara göre inkılap yapan ve bir inkılap içinde yaşayan toplum, durgun bir toplum değildir. Çünkü bir inkılabın oluşumunda, öncelikle toplumun yapısı kolektif bir hareket içerisindedir. Bu hareket içinde birey ya yıkılan toplumun bir kalıntısı olarak olumsuz ya da kurulan yeni düzenin bir unsuru olarak olumlu, ama her zaman aktif ve saldırgandır. Türkiye'nin böyle bir inkılap içinde olduğunu belirten Kadrocular, Türk toplumunun bütünsel bir değişim yaşadığını sıklıkla ifade etmektedir. Modernleşme yönündeki bu değişim geri teknikten ileri tekniğe, geri toplumsal kurumlardan ileri toplumsal kurumlara doğru bir değişimdir. Kadrocular eski yarı sömürge ve kapitülasyon rejiminin geri kalanları ile eski otokratik ve teokratik kurumların psikolojilerle, fikirlerle, özetle bir toplum mücadelesinin bütün araçlarıyla, her tarafta yeniye, yani inkılabın getirdiğine ve temsil ettiğine karşı, keskin bir direnç içinde olduğunu belirtmektedirler. Bunun da giderek derinleşen değişim karşısında önemli bir engel olduğunu düşünmektedirler (Aydemir, 1932c: 5-6).

Ancak tarihsel süreç içerisinde tarihin seyrini değiştiren ve medeniyetler açısından dönüm noktalarında etkili olduklarını belirttikleri Türk milletinin milli kurtuluş hareketiyle dünyanın diğer milletlerine yeni bir yol çizeceklerini ve tekrar yön vereceklerini düşünmektedirler. Kadrocular Türklerin tarihi kazanımlarına atıflarda bulunarak inkılap hareketinin de başarıya ulaşacağını sıklıkla belirtmişlerdir (Aydemir, 1932d: 12). “Türk milletinin Gazi kuşağı” olarak adlandırdıkları dönemde yalnızca bireylerin toplumsallaşmasını değil, ayrıca onları dönüştürmeyi odak noktaya almışlardır (Hayrettin, 1933: 35). Bunun için ekonomiden kültüre neredeyse her meselede önemli rol biçtikleri inkılapçılığa yazılarında sıklıkla yer vermişlerdir.

4.1. Yeni Bir Medeniyetin İnşa Aracı Olarak İnkılapçılık

Kadro hareketi sosyal kurumlar açısından inkılap kavramını, anahtar kavram olarak kullanmaktadır. Ancak iktisadi konularda da inkılapçılığa önem atfeden Kadrocuların aşağıda inceleneceği üzere, iktisadi olana toplumsal olandan farklı yaklaştıkları görülmektedir. İktisadi temelde tekniğin Batı toplumlarından alınmasında bir beis görmeyen Kadrocular, yukarıda da değinildiği üzere sosyal kurumların Türk toplumunda inkılaplar aracılığıyla kendiliğinden oluşacağını düşünmektedirler (Yıldırım, 2007: 93). Ziya Gökalp'ın kültürle medeniyeti ayrı tutmasından hareketle medeniyeti uluslararası; kültürü ise milli olarak görseler de bunun zamanla değişeceğine inanmaktadırlar. Değerlendirmelerini Amerika ve Japonya gibi gelişmiş ülkeler üzerinden yapan Kadroculara göre, Amerika medenidir; fakat kültürlü değildir. Japonya ise en geri, en eski bir kültürün yanı başında en ileri teknikli bir medeniyet ortaya çıkarmıştır. Kadroculara göre, her ne kadar Amerika'nın günün koşullarında bir kültürü olmasa da süreç içerisinde mutlaka bir kültürü oluşacaktır. Japonya da zamanla eski Asya kültürünü üzerinden atacaktır. Onlara göre Ziya Gökalp'ın kültür ve medeniyet arasındaki ayırımı, bu şekilde ortadan kalkacaktır. Kadrocular bu anlamda medeniyet ve kültür kavramlarının ayrı ayrı tanımladığı zaman dahi bunlar arasındaki birçok ortak noktanın bulunduğunu belirtmektedirler. Eğer medeniyet, insan iradesinin doğaya üstünlüğü gibi bir derecenin/aşamanın adı ise kültür de bu üstünlüğü mümkün kılan aklî araçların birikip toplanması olayıdır. Bu nedenle medeniyeti kültürden, kültürü medeniyetten ayırma işlemi gittikçe güçleşmektedir. Kadrocular Türk milletinin de eski bir kültürü olduğunu; fakat yeni ihtiyaçlar karşısında bir medeniyetten yoksun olduğunu belirtmektedirler. Ancak zaman içerisinde medeniyeti inşa etme sürecinde eski kültürün silineceğine inanmaktadırlar. Onlara göre, Türkiye'de kurulan yeni kamusal binalarda artık Arap ve Fars etkilerini taşıyan Osmanlı kültüründen eser kalmayacaktır (Karaosmanoğlu, 1933a: 25).

Nitekim Mustafa Kemal'in şahsında birleştiğine inandıkları “Türk dehasının” Osmanlı'nın takip ettiği ıslah yerine inkılapçılık anlayışını benimsenmesini, bunun en önemli göstergelerinden biri olarak görmektedirler. Burada kastedilen Türk dehası, eylemsel ve aynı

zamanda köklü bir dehadır. Arap harflerini iyileştirmek ya da düzeltmek yerine harf sistemini değiştirerek getirilen “Türk harfleri”, millî kurtuluş hareketinin en modern bir silâhı; inkılabı, halkın ruhuna sindirmek için en mükemmel araç olarak tanımlanmıştır. Benzer bir şekilde saltanat yerine cumhuriyet, Mecelle yerine Medenî Kanun, fes yerine şapka gibi örnekler inkılapçılığın toplumsal tezahürleri olarak görülmüştür (Tör, 1932: 42). Dil üzerinde de duran Kadroculara göre yapma bir dilin, yapma bir edebiyatın duvarları arasında sıkışmış olanlar, değişimin seyrini anlayamamaktadır. Arapça, Latince, Almanca gibi bir dil olan Türkçenin de tarihsel yönü hesaba katılarak ele alınması gerekmektedir (Karaosmanoğlu, 1932a: 21-22).

Toplumsal dönüşümde eğitime oldukça önem veren Kadrocuların ilgilendikleri diğer bir kurum üniversitedir. Kadrocular, Darülfünun’u inkılaplar karşısında görmüşlerdir. Çeşitli yazılarında Darülfünun hocalarının inkılaplar karşısında sessiz kaldıklarını, gerekli olan bilimsel katkıyı sağlamadıklarını, devletçilik karşısında söylemler ürettiklerini, tarih tezini anlamadıklarını ya da bu konuda kötü niyet barındırdıklarını belirtmişlerdir (Erat ve Arap, 2016: 230). Bu kapsamda Darülfünun’un neredeyse yok edilme sürecinin hızlanmasında etkili olmuşlardır (Kafadar, 2007: 359). 1933 yılında gerçekleşen reformla, İstanbul Darülfünununun yerini Türk Üniversitesinin almasıyla, üniversitelerin nasıl bir tutum içinde olmaları gerektiğini yazılarında belirtmişlerdir. Değişikliğin öncelikle İstanbul Darülfünunun yaşattığını düşündükleri, “durgun, donmuş ve özellikle millî hareketlere kapalı fikir havasının” ortadan kaldırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla yeni Türk Üniversitesi kapılarını, bir taraftan modern ilim metoduna, ilim tekniğine ve modern çalışma tarzına açarken, diğer taraftan da millî inkılabın ilmi ve fikri yönleri, bu kurumun kürsülerinde yer almalıdır. Böylece yeni üniversite eski darülfünundan, hem teknik hem de içerik olarak farklı olabilirdi. Onlara göre aksi durumda, yani millî inkılabın kuramsal ve fikrî araştırma vizyonundan mahrum bir üniversite, genel ve meslekî bilgileri bütün modern gerekleriyle verse dahi yine topluma yabancı ve arzulanmayan gelişime sağır bir varlık olarak kalacaktır. Bu nedenle yeni Türk Üniversitesi her şeyden önce millî inkılap fikrini kavramalı ve ona uygun bir şekilde teşkilatlanmalıdır (Aydemir, 1934c: 5).

Görüldüğü üzere Kadrocular hem inkılapçılığı hem de inkılapçılıkla ilişkilendirdikleri meseleleri Batı’dan ayırma gayreti içerisinde hareket etmişlerdir. Bu alanlardan bir diğeri de sanat ve kültürel yaklaşımlardır. Kadroculara göre Osmanlı son dönemlerinde artık bağımlı ve yarı sömürgeye dönüşmüş bir ülkedir. İçinde bulunduğu şartlar itibariyle sanat, edebiyat ve bilim alanında gelişme koşullarını yitirmiştir (Karaosmanoğlu, 1932b: 27-28). Batınında 19. yüzyıl itibariyle sanat açısından gittikçe olumsuz bir havaya sahip olduğunu belirten (Belge, 1933: 21) Kadroculara göre Türk inkılabı ile sanat, edebiyat ve bilimin vatanı Türkiye olacaktır (Karaosmanoğlu, 1933b: 32).

4.2. Kalkınmanın Aracı Olarak Devletçilik ve İnkılapçılık

Kadro hareketinin modernleşme konusundaki yaklaşımlarında iktisadi analizlerin önemli bir yeri vardır. Onlara göre mutlak olarak kapitalizm, sosyalizm ya da faşizm gibi bir iktisadi sistem yerine devletçilik ilkesinin planlı ve sistematik bir şekilde gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu durum her ne kadar dönemin bireysel girişime önem veren tezleri ile tartışmaya neden olsa da öne sürülen devletçilik tezleri ile mevcut ekonomi politikaları arasında bir etkileşim kurulmaya çalışılmış ve bu yönde önerilerde bulunulmuştur (Yıldırım, 2007: 88).

Devletçilik Kadrocuların bütün iktisadi konularda ele aldıkları başlıca temadır ve birçok kere inkılapçılıkla ilişkilendirilmiştir (Erat, 2018: 53). Her ne kadar müstakil bir devletçilik tezi ortaya atsalar da Kadrocuların devletçilik yaklaşımının Batı karşıtlığı ve bununla bağlantılı bir şekilde liberalizm aleyhtarlığı ile esinlenmiş oldukları Marksizm’in arasında olduğu belirtilmektedir (Köker, 2007: 194-195). Kadrocu hareket Batı’da gelişen bireycilik ve

devletçilik şeklindeki iki iktisadi pratiği ayrı değil, birbirini takip eden tek medeniyetin ürünü olarak görmüşlerdir. Onlara göre, emperyalizm, önceki bireyci sistemde yaşadığı gibi devletçi sistemde de var olabilir. Devletçilik aşamasında bireyci kapitalizmin görevini devlet kendi üzerine alır ve böylece emperyalizm devam eder. Batıda kapitalizm, ister birey ister devlet sermayecisi olsun, ancak emperyalizm ile birleşme ve ona hizmet etme konumundadır (Başar, 1933a: 44). Kadroculara göre bireyciliği kabul etmek, devleti reddetmek anlamına gelmediği gibi, bireyciliği kabul etmemek de ferdi inkâr etmek anlamında değildir. Türkiye’de kurulacak olan sistemde hem devlet hem de bireyin yapıcılık ve idare edici rolleri üzerinde duran Kadrocular, kurucu ve hâkim unsurun devlet olmasını istemişlerdir. Ancak arzu edilen devletçiliğin (Türk devletçiliğinin) bireyciliğe karşı bir sosyalizm devletçiliği olmadığını belirtmişlerdir. Kadrocu hareketin sıklıkla vurguladığı ve yeni bir tip devletçilik olarak gördükleri Türk devletçiliği, ana prensiplerini kendi öz ihtiyaçlarımızdan ve inkılabın ilerleyişinden ve anlamından çıkararak kanunlaştırmaya çalışan bir devletçilik olmalıdır (Başar, 1933b: 46).

Kadrocular Türk devletçiliğinin, millet gerçekliğine dayandığını savunmuşlardır. Buna karşın onlara göre ister kapitalist ister sosyalist olsun Batı devletçiliği sınıf gerçekliğine dayanmaktadır. Batıda millî ekonomi denilen şey, sadece bir sınıf ekonomisidir. Asıl milli ekonominin, millî kurtuluş hareketini yapan Türkiye’de doğacağına inanmaktadırlar (Tör, 1933a:18). Modern büyük tekniği kurma, millî ekonomiyi planlı hale getirme ve bu büyük modern teknik üzerinde çelişkisiz toplum ilişkileri oluşturma davasını milli kurtuluş hareketinin önemli yönlerinden birisi olarak görmektedirler (Tökin, 1932a: 24). Kadro Dergisi’ne göre Türkiye’nin modern teknolojiyi uygulayarak hızla sanayileşmesi ancak devlet eli ile mümkündür. Öyle ki Kadro Dergisi yazarlarından Vedat Nedim bu durumu şu şekilde izah etmiştir (Boratav,1974: 212-213); *“Biz iddia ediyoruz ki, Türkiye’de büyük ve ileri teknikli sanayi tesisatını en rantabl bir tarzda ancak ve ancak devlet kurabilir ve işletebilir. Yahut ecnebi sermayesi, gizli veya acık bir şekilde, bu ise vaziyet eder ve o vakit de bütün memleket birkaç ecnebi sermaye grubunun hesabına istismar olunur. Bir üçüncü çıkar yol yoktur”* (Tör, 1933b: 19).

Kadro’nun temel savı, milli ekonominin kuruluşu; dünyanın bugünkü gidişatı ve gelecekteki yazgısı için daha çok şeye etkisi olan yalnızca Türk inkılabının değil, çağdaş ekonomi düzeni içinde herhangi bir biçimde ekonomik olarak doğal durumda olan bütün memleketlerdeki millî kurtuluş mücadeleleri açısından önemlidir. Bundan dolayı Kadrocular bu kapsamda açıklamaya çalıştıkları ve savundukları ilkeleri, yalnızca millî inkılabın değil, dünyanın o günkü düzeninden dolayı olumsuzluklar yaşayan ve kayıtsız şartsız bağımsızlıklarını isteyen, dünyanın bugünkü ekonomi ilişkilerinin kökten değişmesine bağlı olan bütün millî bağımsızlık mücadelelerinin, neredeyse ortak ilkeleri olarak görmektedir (Aydemir, 1932e: 48).

Onlara göre devlet işlerinin düzenlenmesi ve yürütülmesi bakımından ona bağımsızlığın temeli olan ekonomik bağımsızlığın tanınması, Cumhuriyet Türkiye’sini saltanat düzeninden ayıran en önemli niteliklerden biridir. Ekonomik bağımsızlık, devlet işlerinin düzenlenmesi ve yürütülmesi bakımından, bağımsızlığın temeli ve şartı olarak alındığında, millî savunma anlayışı klâsik ordu anlayışından daha geniş bir boyuta evrilecektir. Millet ekonomi bilgisiyle iş yaptığı zaman, her birey ve her kuruluş, millî savunma cephesinde yer almış olacaktır. Kadroculara göre bütün milleti ekonomik bağımsızlık savaşı içinde görevlendirmenin tek yolu budur. Ekonomik olumsuzluklar bütün milletin ekonomi bilgisini ve toplumsal yükselişini engelleyeceği için millî yapının bu en zayıf noktasını, savaşın hareket noktası olarak ele almak zorunludur. Devletçilik ekseninde devlet kooperatifleri içinde teşkilâtlandırılacak olan üretici, tıpkı orduya alınmış bir nefer gibi, ekonomik savunmanın temellerini öğretecek ve uygulayacaktır. Üretici, her üretim dallarına ait modern üretim yöntemlerini, modern bakım

ve yetiştirme şartlarını ancak mecburî kooperatifler içinde örgütlediği zaman öğrenebilecektir. Böylece üreticiler, kendi hakkının ve millet ekonomisinin çıkarlarını savunabilecektir (Tör, 1934a: 15).

Kadroculara göre, ekonomi özel sektöre bırakılmaz. Çünkü devlet hatları en modern malzemeyi kullanırken, özel hatlar hâlâ kırk elli sene evvelki malzemeyi kullanmaya devam etmektedir. Akla dayanan tekniğin örnekleri, büyük ölçüde devlet tarafından kullanılmaktadır. Devletin yeni ekonomi politikasının bir taraftan amaç taşınmasının, diğer taraftan usul bakımından vereceği sonuçların her halükarda millî ekonomi düzenine yeni unsurlar getireceği açıktır. Devlet, modern sanayi oluşturarak ülkeye aklî ve ilmî tekniği getirmelidir. Büyük devlet sanayisi ancak modern teknikten güç alabilecektir (Tökin, 1934: 29). Bu kapsamda 1930'larda devlet eliyle kurulmaya başlanan sanayileşme hamlesini takdirle karşılayan Kadrocular, milli iktisadî halkçılık ile ilişkilendirmiş ve sınıfsız bir toplumun temeli olarak görmüşlerdir (Tökin, 1934: 29).

Kadrocu hareket Türk inkılabının, Türk emeğinin, Avrupa sermayesi tarafından sömürülmemesi için yapılmış bir tarihî hareket olduğunu düşünmektedirler. Kadroculara göre, Avrupa sermayesi Osmanlı döneminde var olan emeği sömürmüştür ve millet emeğinin yabancılar tarafından sömürülmemesi için bütün bir emperyalist Batı dünyasına isyan etmiştir (Tökin, 1933: 31). Bu anlamda Kurtuluş Savaşı'nın bir boyutu, kapitalizmin evrensel egemenliğine karşıt olmakla ilgilidir ve bu yönüyle Kurtuluş Savaşı, sömürge ve yarı sömürge devletler açısından önemli bir örnektir (Aydemir, 1932b: 43). Bu nedenle Kadroculara göre, Türkiye'nin ekonomi gelişiminde izleyeceği yol ve bu yolun üstünde ulaşmak istediği hedefler, Batı medeniyetinin izlediği ve vardığı hedefler değildir (Tör, 1933c: 13). Takip edilmemesi gereken batı ülkelerinin dayandığı ekonomi; "istismar, tecavüz, parçalanma, dağılma ve karışıklık" unsurlarını taşıırken Kadroculara göre, inkılabın belirleyeceği milli ekonomi, başta sömürge koşullarından kurtulmaya yarayacak bir savunma unsurudur. Bu nedenle milli ekonomi en az milli savunma meselesi kadar önemlidir ve "devlet işi" olan bu meselede dönemin ekonomi ile ilgili Alî İktisat Meclisi, adeta bir savaş dairesi gibi aktif çalışmalıdır (Tör, 1933c: 15).

Kadrocular devlet eliyle kurulan ileri teknikli ve modern sanayiye, bir isyan aracı olarak nitelendirmişlerdir. Kullanılan makinelerin teknik açıdan Osmanlı İmparatorluğu'nun el teknikli dokuma zanaatından ileride olduğunu belirten Kadrocular, bunu sanayileşme planının bir hamlesi olarak görmüşlerdir (Tör, 1934b: 16). Onlara göre modern teknik yalnızca sanayi alanı ile sınırlı kalmamalıdır. Nasıl ki fabrikalar için modern teknik ve modern teşkilât yapısı aynen alınmak isteniyorsa, ziraat için de bunun hemen gerçekleştirilmesi gereklidir. Kadrocuların hızlı bir şekilde tekniği alma istekliliği, dünya ekonomisinin gidişatının bir gereği ve millî inkılabın bu konuya duyduğu ihtiyaç ile izah edilmiştir. Türkiye'deki köy ekonomisinin gelişimi de arada ve geri kalan üretim ilişkilerinde, ilerlemiş işletmeye erişmeyi gerektirmektedir. Böylece teknik inkılapla Türkiye'yi geride bırakmış olan milletlere yetişmek olasıdır (Tökin, 1932b: 21).

Türkiye'de teknik seviyenin yükseltilmesi, üretim fazlasının temin edilmesi ve bu bağlamda nüfusun seri bir şekilde artmasının sağlanması gereklidir. Dolayısıyla Türkiye'nin kalabalık bir memleket haline gelmesi için modern tekniğin ve modern kültürün ülkeye hızla girmesi gerekmektedir (Tökin, 1932c:44). Onlara göre, bütün diğer Asya ülkeleri kadar büyük ve modern tekniği almak gücünde olan Türkiye, inkılabını sistemleştirmekle, Asya'nın öncü ülkelerinden biri olacaktır. Eğer Türkiye bu işi kapsayan bir felsefî görüşe ve uyumlu bir toplumsal kurala bağlayarak başarır, yani modern tekniğe sahip olur ve çelişkisiz millet tipini oluşturabilirse, Türk milleti yirminci asrın, Asya'nın kurtuluşu asrı olmasında ve yepyeni nitelikte bir Asya milliyetçiliğinin doğuşunda en büyük emeği geçmiş millet olacaktır (Belge, 1932c: 14-15). Kadrocular, bahse konu tekniğin milletin eli ve denetimi altında olması

gerektiğini belirtmişlerdir. Bu teknik milletin ileri menfaatleri doğrultusunda olgunlaşmasını sağlayan bir âlet gibi işleyecektir. Böylece bu organizma etrafında birtakım sınıf farklılıkların ve toplumsal zıtlıkların meydana gelmesi ve zıtlıklar içinde Avrupa toplumlarında olduğu gibi Türk toplumunun bir toplumsal ayrışma ve karışıklık sonucuna sürüklenmesine, hem inkılabın seyri hem de tüm dünyanın içinde yaşadığı şartlar engel olacaktır (Aydemir, 1932a: 50).

5. SONUÇ

Kadro; bağımsızlığını yeni kazanmış Türkiye’de karmaşık ve zor bir geçiş sürecinde ortaya çıkmış ve gerçekleşen inkılaplara ideolojik boyut kazandırma ve bunları daha ileriye taşıma amacıyla olan bir dergi olarak kısa bir süre (üç yıl) yayın hayatında bulunmuştur. Ülkeyi içinde bulunduğu durumdan kurtarmanın çaresi olarak gördükleri ve adına medenileşme ve modernleşme dedikleri gelişim sürecinin devam etmesini inkılaplara bağlayan Kadrocu hareket, bu süreç içinde kendilerini de kapsamı içerisinde gördükleri aydınlara önemli bir rol biçmişlerdir. Henüz bir ideolojiye dönüşmemiş inkılapçılığı sistemleştirmeyi ve bunları benimsetmeyi, inkılap aydınlarının en önemli görevi olarak görmüşlerdir. Millilik özelliği ile andıkları Türk inkılapçılığının o günün dünyasında egemen olan sosyalizm, kapitalizm ve faşizmden farklarını ortaya koymaya çalışarak onun özgün olduğunu ispatlamaya çalışan Kadrocular, inkılapların toplumsal ve ekonomik olmak üzere iki önemli boyutu üzerinde durmuşlardır.

Modernleşmenin aracı olarak gördükleri inkılapçılığın toplumsal boyutu Türkiye’yi Osmanlı’dan tamamen ayırmaktadır. Uygulamaya konulan yeni kanunlar, kılık ve kıyafet düzenlemeleri, harf sisteminde yaşanan değişim, saltanat rejiminin terk edilerek cumhuriyete geçilmesi, din ve dünya işlerinin birbirinden ayrılması gibi bir dizi inkılap ile siyasal ve toplumsal temelde tarihi bir kopuş gerçekleşmiş ve büyük bir dönüşüm başlamıştır. Kadrocular bu anlayışın ülkenin en ücra yerlerine kadar girmesi gerektiği ve bilim, sanat, edebiyat gibi tüm toplumsal ve kültürel kurumları kapsamaması gerektiğini belirtmişler ve ilgili yazılarını bu anlayış üzerine kurmuşlardır.

Ekonomik analizlere görece daha fazla önem veren Kadroculara göre, Batı’nın devletçi ya da bireyci iktisadi doktrinleri, Türkiye açısından asla bir çözüm değildir. Sınıf çelişkisi ya da sınıf diktatörlüğüne dayanan bu sistemler yerine inkılapçılık temelinde Türkiye’ye özgü bir devletçilik ilkesinin iktisadi hayatta hâkim olması gereklidir. Bu durum hem Türk inkılap hareketinin hem de dünyanın gidişatının gerektirdiği bir zorlamanın sonucudur. Kemalizm’in halkçılık ilkesi temelinde yorumlanan devletçilik, o günün koşullarında istenilen sınıfsız toplum tasavvurunun iktisadi teorisi olarak dergide sunulmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde, hem toplumsal hem de ekonomik yaklaşımlarında üçüncü yol arayışında olan Kadrocu hareketin düşüncesine özgünlük kazandıran temel kavramın, inkılapçılık olduğu görülmektedir. Hatta inkılapçılık fikrinin Kadrocu düşünceden çıkarılması durumunda kendilerine yöneltilen Marksist oldukları yönündeki eleştirilere daha fazla haklılık verilecektir. Bu yönüyle inkılapçılık yalnızca Kadrocuların ortaya attığı gibi Türkiye’nin toplumsal ve ekonomik gelişimine değil, Kadrocuların kendi fikir dünyasına da özgünlük katmıştır.

KAYNAKÇA

Afşar, E. (2020). Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası’nın “Programları” Ekseninde Mukayesesi, *History Studies*, 12(4), 1351-1380.

Atay, N. H. (1932). İnkılâp ve Kadro. *Kadro Aylık Fikir Mecmuası*, (10), 44-46.

Aydemir, Ş. S. (1932a). Bergsonizm Yahut Bir Korkunun Felsefi İfadesi, *Kadro Aylık Fikir Mecmuası*, (11), 43-50.

- Aydemir, Ş. S. (1932b). Milli Kurtuluş Hareketleri Hakkında Bizim Tezimiz. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (12), 38-44.
- Aydemir, Ş. S. (1932c). İnkılâp Heyecanı (Antuziasm). Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (2), 5-8.
- Aydemir, Ş. S. (1932d). Milli Kurtuluş Hareketlerinin Ana Prensipleri. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (8), 6-12.
- Aydemir, Ş. S. (1932e). Kadro ve Elmuhadenet. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (6), 48.
- Aydemir, Ş. S. (1934a). Yeni Devletin İktisadi Fonksiyonları. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (29), 5-14.
- Aydemir, Ş. S. (1934b). Biz Avrupanın Hayranı Değil, Mirasçısıyız! Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (29) 43-46.
- Aydemir, Ş. S. (1934c). İnkılâp Kürsülerinde, İnkılâp İlmileşmelidir. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (28), 5-13.
- Aydemir, Ş. S. (2011). İnkılâp ve Kadro. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Başar, A. H. (1933a). Kapitalizm (Emperyalizm) ile Millet İktisat Rejimi ve Ferdiyetçilik ile Devletçiliğin Manaları. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (18), 43-49.
- Başar, A. H. (1933b). Türk Devletçiliği ve Himayeci Ferdiyetçilik. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (22), 42-46.
- Belge, B. A. (1932a). İnkılâbımız ve Hilâfet. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (1), 37-40.
- Belge, B. A. (1932b). Faşizm ve Türk Milli Kurtuluş Hareketi. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (8), 36-39.
- Belge, B. A. (1932c). Asya. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (3), 11-16.
- Belge, B. A. (1933). Fotomontaj. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (23), 18-22.
- Boratav, K. (1974). 100 Soruda Türkiye’de Devletçilik. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Çulhaoğlu, M. (1998). Şevket Süreyya Aydemir: Suyu Ararken Yolunu Yitiren Adam. Toplum ve Bilim, (78), 92-107.
- Demirkanoglu, Y. (2018). Sovyet İhtilalinin Türk Düşün Yapısına Etkisi: Kadro Dergisi Örneği. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(16), 557-570.
- Dirlikyapan, M. D. (2014). Kadro Hareketi ve Bir Kadro Kitabı Olarak Ankara. Erdem Dergisi, (66) , 53-70.
- Erat, V. (2018). Kadro Dergisi’nde Planlama Anlayışı. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (1), 51-59.
- Erat, V. ve Arap, İ. (2016). Dünyada ve Türkiye’de Bilim-İktidar İlişkisinin Evrimi. Ankara: Notabene Yayınları.
- Hayrettin, T. (1933). İnkılâp ve Köy. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (20), 29-36.
- Kadro (1932). Kadro. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (1), 1-5.
- Kafadar, O. (2007). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tartışmaları. Tanıl Bora ve Murat Gültekingil (Ed.), Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Modernleşme ve Batıcılık (cilt:3) içinde (351-381), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karaosmanoğlu, Y. K.(1932a). Türkçe. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (9), 19-22.

- Karaosmanoğlu, Y. K.(1932b). Edebiyat Buhranına Dair. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (8), 27-29.
- Karaosmanoğlu, Y. K.(1933a). Kültür ve Medeniyet. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (15), 25-27.
- Karaosmanoğlu, Y. K.(1933b). Fikirde İstiklal. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (22), 28-32
- Karlı, İ. (2015). Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş Döneminde Kadro Dergisi'nin İdeolojik Tasarımı. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 4(3), 139-159.
- Köker, L. (2007). Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mahir, H. (1933). Avrupa Bize İdeal Mi Örnek Mi Olabilir?. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (18), 59-62.
- Oksaçan, H. E. (2016). “Kadro” Dergisi ve İktisadi Devletçilik, İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Orhan, A. (2009). Tek Partili Yılların Ekonomi-Politiği ve Kadro Hareketi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (17), 120-147.
- Örmeci, O. (2010). Kadro Hareketi. Politika Dergisi, (24), 90-101.
- Rossi, E. (1999). Dede Korkut Kitabı Üzerine Araştırma. Erdem, (Çeviren: Mahmut H. Şakiroğlu), 12 (34), 183-276.
- Sunar, L. (2004). Kadro Dergisi/Hareketi ve Etkileri: Türk Devlet İdeolojisi ve Sol Kemalizmin Oluşumu Bağlamında Bir Analiz. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 2(1), 511-526.
- Tekeli, İ. ve İlkin, S. (2003). Türkiye’de Bir Aydın Hareketi: Kadro, Cumhuriyetin Harcı/ Birinci Kitap: Köktenci Modernitenin Doğuşu içinde (449-484), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, https://www.academia.edu/31236111/T%C3%BCrkiyede_Bir_Ayd%C4%B1n_Hareketi_Kadro.
- Tökin, İ. H. (1932a). Türkiye’de El-Sanayii. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (5), 19-24.
- Tökin, İ. H. (1932b). Köy İktisadiyatında Teknik İnkılâp. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (2), 15-21.
- Tökin, İ. H. (1932c). Asya’da Nüfus Hareketleri. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (4), 42-44.
- Tökin, İ. H. (1933). Türk Parasının Kıymeti ve Kemmiyetçiler. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (17), 22-31.
- Tökin, İ. H. (1934). Beş Senelik Programın Manası. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (27), 26-30.
- Tör, V. N. (1932). Ümmilikle Mücadele İçin Köy Kampları. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (1), 42-43.
- Tör, V. N. (1933a). Türk Devletçiliği İhtibas Devletçiliği Değildir. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (17), 16-21.
- Tör, V. N. (1933b). Devletin Yapıcılık ve İdarecilik Kudretine İnanmak Gerekir. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (15), 13-19.
- Tör, V. N. (1933c). Türk İktisadiyatının Erkânı Harbiye Dairesi: Âlî İktisat Meclisi. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (14), 12-17.
- Tör, V. N. (1934a). Köylü Kazanmalıdır. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (33), 11-15.

- Tör, V. N.(1934b). Pamuk Sanayii Pamuk Ziraatinde İnkilâp İstiyor. Kadro Aylık Fikir Mecmuası, (30), 16-19.
- Türkeş, M. (1999). Ulusçu Sol Bir Akım: Kadro Hareketi. Ankara: İmge Kitabevi.
- Türkeş, M. (2009). Kadro Dergisi. Tanıl Bora ve Murat Gültekingil (Ed.), Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Kemalizm (Cilt:2) içinde (464-476), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Uslu, A. (2012), Kadro Dergisi: Dil ve Edebiyat Anlayışı. Turkish Studies, 7(2), 1103-1114.
- Uyar, H. (1997). Resmî İdeoloji ya da Alternatif Resmî İdeoloji Oluşturmaya Yönelik İki Dergi: Ülkü ve Kadro Mecmualarının Karşılaştırmalı İçerik Analizi. Toplum ve Bilim, (74), 181-193.
- Yanardağ, M. (2012). Kadro Hareketi. İstanbul: Destek Yayınevi.
- Yıldırım, İ. (2007). Türk Modernleşmesi ve Türk Solu: Kadro Hareketi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yuca S. (2011). Kadro Hareketi ve Kemalizm. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 1(2), 137-166.